

Гриценко Г.М.

к.ю.н., доцент СНУ ім. Володимира Даля

Тіщенко С.В.

студент ЕК 341 СНУ ім. Володимира Даля

ЗАКОНОДАВСТВО В ПОХОРОННІЙ ГАЛУЗІ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Інтеграційні прагнення України, в тому числі й щодо адаптації законодавства до вимог Європейського Союзу, вже призвели до реформування законодавства, підвищення його прозорості в регулюванні відносин, що складаються у різних галузях господарства, але галузь надання ритуальних послуг та утримання кладовищ залишилася без уваги.

Європейський вектор руху України дає нам змогу вивести на новий рівень ринкові відносини у похоронній галузі. Це можливо, створивши сприятливі умови розвитку підприємництва, у цій галузі на території всієї України.

Дана галузь народного господарства має, як величезну соціальну значимість, так і велику економічну складову в рамках, як розвитку населених пунктів, так і всієї держави. Тим більше, що на розвиток даної галузі не впливають економічні та політичні кризи, так як люди вмирають завжди. Не звернення уваги на похоронну галузь законодавчих органів держави призвело до зростання корупції, приховування доходів підприємствами, надання неякісних послуг населенню, створення можливої екологічної катастрофи.

Щоб зрозуміти значимість законодавчого регулювання цієї галузі та можливі наслідки, потрібно трохи звернутися до історії законодавчого регулювання похоронної галузі. Зазначимо, що на першому етапі Держжитлокомунгосп спробував врегулювати цю сферу видавши накази: «Інструкція про порядок поховання, утримання кладовищ і організацію ритуального обслуговування в населених пунктах України» №126 від 16.12.1991 року [1] і «Правила організації поховання та ритуального обслуговування в населених пунктах України» № 10 від 03.03.1995 року [2]. В даних нормативних документах були зібрані застарілі норми (вже неіснуючого

СРСР) і не був врахований перехід держави від планової економіки до ринкової.

Далі 10.07.2003 року був прийнятий Закон України «Про поховання та похоронну справу» [3], який в даний час регулює всі відносини в галузі похоронної діяльності.

Аналіз стану справ після прийняття вказаного закону у похоронній галузі засвідчує про наявність проблемних питань, які заважають нормальному розвитку галузі та надання якісних послуг населенню. Згідно з Законом «Про поховання та похоронну справу» на ринку ритуальних послуг нині працюють два типи суб'єктів господарювання – комунальні підприємства та приватні похоронні фірми. Але, головною проблемою залишається те, що цей закон, офіційно узаконив «монополіста» на ринку послуг в даній галузі в особі комунального підприємства. Комунальне підприємство зосереджує в собі дозвільні, виконавчі, контролюючі функції господарювання в похоронній галузі, й ще, так само, здійснює господарську діяльність з надання ритуальних послуг населенню. Складовою частиною цього неякісного нормативного акта стають відразу - корупційні схеми. Наведемо декілька з них:

По-перше, це є укладання договору комунального підприємства з приватною фірмою (можливе тільки, якщо комунальне підприємство буде зацікавлене, а інакше нащо їм конкурент) .

Стаття 10 вказує що, надання ритуальних послуг відповідно до необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, передбаченого пунктом 2 частини другої статті 8 цього Закону, здійснюється ритуальними службами або за договором суб'єктами господарювання інших форм власності. Стаття 12 передбачає - особа має право вибирати виконавців послуг серед суб'єктів господарської діяльності, які уклали договори із сільським головою або ритуальною службою про надання цих послуг. Тобто приватна фірма повинна укладати договір на виконання ритуальних послуг з таким самим виконавцем цих послуг. Виникає питання: Де сумлінна конкуренція? Чому держава узаконює монополізм?

По-друге, найпоширеніше порушення комунального підприємства в даний час є обмеження надання ритуальних послуг на території кладовищ приватними підприємствам, а всі послуги на території кладовища по доставці тіла до місця поховання, опускання в могилу, формування надгробної насипу здійснює лише комунальне підприємство. Дані дії комунального підприємства формально узаконює норми іншого нормативного акту - «Порядку утримання кладовищ та інших місць поховань» [4] п. 1.8. На території місць поховань не можуть бути розміщені об'єкти іншої, крім комунальної, форми власності, за винятком намогильної споруди, склепу та колумбарної ніші, які є власністю особи, що

придбала їх за власні кошти. Тоді виникає питання: Де згідно господарського кодексу ст. 5 [5] рівні права та рівні можливості при веденні підприємницької діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності ?

Це невелика доля того, що порушують норми цих законодавчих актів. Їх треба змінювати, і я вважаю, що це треба робити проаналізувавши досвід інших країн світу. Розглянемо норми регулювання похоронної галузі інших країн.

Діяльність похоронних фірм у Франції головним чином підпорядкована «Загальним кодексам адміністративно-територіальних утворень». Всі законодавчі акти, положення, правила, які так чи інакше пов'язані з похоронною справою, зведені в одну книгу. Називається ця книга довідник «Кодекс практики похоронних організацій» [6]. У 2005 році вийшло третє видання цього посібника для всіх, хто професійно пов'язаний зі смертю і похоронної сферою. Важлива особливість цієї праці полягає в тому, що законодавчі акти представлені в ньому з коментарями.

Згідно діючого законодавства Франції похоронні оператори, діяльність яких підлягає обов'язковому ліцензуванню, називаються організації, які надають на постійній основі похоронні послуги населенню, включаючи фірми, які надають один або кілька видів похоронних послуг. Ліцензуванню не підлягає діяльність постачальників похоронних приладдя, зокрема, виробників трун, оздоблення, продукції для консервації тіла, якщо вони не надають свої послуги безпосередньо сім'ям померлих. Всі фірми та особи, які перебувають у прямому контакті з сім'ями та надають послуги, повинні мати дозвіл/ліцензію на діяльність з організації похорону.

Статті L2223-35, L2223-19 «Загального кодексу місцевих органів влади» [7] передбачають норми покарання за корупцію в даній галузі господарювання. Так, підлягає покаранню особа у вигляді 5 років позбавлення волі або 75000 євро штрафу за надання ритуальних організаціям будь-якої інформації про померлого або його родичів чи за рекомендацію якої-небудь організації для надання ритуальних послуг за винагороду.

Законодавство Чехії про надання ритуальних послуг ґрунтується на законі 256/2001 «Про похоронні послуги та внесення змін до деяких законодавчих актів» від 29.06.2001 року [8]. Так, ст. 6 цього закону передбачає, що особа яка хоче надавати ритуальні послуги повинна отримати ліцензію. Для чого необхідно довести свою компетентність (що означає успішне проходження спеціалізованої підготовки, орієнтованої на підготовку оперативних, економічних та правових питань, пов'язаних з діяльністю у похоронній галузі). Де проходження професійної та спеціалізованої підготовки повинно підтверджуватися правовим актом зміст і обсяг якого встановлюється чинним

законодавством. Або ліцензіат повинен мати базову освіту та мінімум 10 років досвіду роботи в похоронній галузі.

Наступним обов'язковим критерієм надання ліцензій в похоронній галузі є наявність матеріальної бази: спеціалізованого транспорту, холодильних камер та інше.

Виконуючи обов'язки з поховання можуть бути й релігійні общини, церкви.

Згідно зі ст. 28 цього закону нагляд за дотриманням законодавства у похоронній галузі виконує територіальний уповноважений орган. Він має право вимагати:

1. надання інформації необхідної для здійснення контролю, в зазначені строки;

2. дотримання обов'язків відповідно до вимог чинного законодавства та ін.

Враховуючи досвід застосування норм європейського законодавства у сфері похоронній галузі необхідно провести повне реформування цієї галузі й в Україні. Для чого необхідно привести відповідні законодавчі норми з діючим часом, зміну застарілих норм. Всі учасники господарської діяльності повинні мати рівні права й обов'язки. Функції комунального підприємства передати створеній державній ритуальній службі, яка буде виконувати соціальні поховання категорій громадян перелічених у законодавчих актах за бюджетні кошти, а приватним фірмам дати можливість надавати похоронні послуг населенню за їх особистим волевиявленням. Визначити державний орган, який би не укладав договір з приватними фірмами, а надавав дозвільні документи на заняття похоронною діяльністю на підставі переліку документів, визначених законом. Ввести кримінальну відповідальність за розголошення особистих даних померлих людей. Провести реорганізацію норм утримання кладовищ. Зробити розподіл на кладовища соціальні (утримуються за рахунок місцевого бюджету) – необхідні для всіх незахищених верств населення та кладовища орендовані (утримуються приватними фірмами). Розробити повний комплекс законодавчих актів необхідних для функціонування похоронної галузі.

Література:

1. Інструкція про порядок поховання, утримання кладовищ і організацію ритуального обслуговування в населених пунктах України КДІ-204/12 України 182-91 № 126 от 16.12.1991. v0126303-91 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/code>.

2. «Про затвердження Правил організації поховання та ритуального обслуговування в населених пунктах України»: наказ №10

Держжитлокомунгоспу від 03.03.1995р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

3. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 13.02.2004// Відомості Верховної Ради України. – 2004. - №7.- ст.47.

4. Порядок утримання кладовищ та інших місць поховань Держжитлокомунгосп України від 19.11.2003 № 193 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1113-04/>

5. Господарський кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV193 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/436-15>

6. Code pratique des opérations funéraires - Edition 2005-2006[Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://telechargermqmplivre.blogspot.com/2016/10/telecharger-code-pratique-des.html>

7. *Code Général des Collectivités Territoriales* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.afif.asso.fr/francais/conseils/legislation/cgctllegisl.html>

8. Zákon č. 256/2001 Sb. Zákon o pohřebnictví a o změně některých zákonů [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-256>http://knihy.abz.cz/imgs/teaser_pdf/4449788074786808.pdf